

Roman Nir

Poradnik bibliograficzny nazaretanek 1873-1973

Collectanea Theologica 50/4, 179-184

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. ROMAN NIR, ORCHARD LAKE, USA

PORADNIK BIBLIOGRAFICZNY NAZARETANEK 1873—1973

W działalności Polonii amerykańskiej znaczną rolę odgrywają zakony męskie i żeńskie. W dotychczasowej literaturze nie posiadamy syntezy socjologiczno-historycznej, poświęconej zakonom polonijnym. Każda nawet drobna praca jest cennym przyczynkiem dla późniejszego opracowania. Priorytet w poszukiwaniach badawczych odgrywają wszelkie zestawienia bibliograficzne. Pierwszą próbą całkowitego ujęcia bibliograficznego była praca polskiej felcjanek s. Marii Tulii Doman.¹ W swym obszernym artykule objęła ona bibliografią selektywną następujące zgromadzenia: Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od św. Bernarda z Sieny, Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanie Poczętej, Siostry Trzeciego Zakonu św. Dominika — Zgromadzenia Niepokalanie Poczętej, Zgromadzenia Sióstr Felcjanek, Zgromadzenia Sióstr bł. Kunegundy — Trzeciego Zakonu św. Franciszka, Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Nieustannej Pomocy, Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od św. Józefa, Zgromadzenia Sióstr Służek Niepokalanego Poczęcia NMP, Instytutu Misyjnego Sióstr św. Piotra Klawera, Sióstr Stowarzyszenia Apostolstwa, Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu, Zgromadzenia Sióstr Dobrego Pasterza, Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, Zgromadzenia Sióstr św. Franciszka i Matki Bożej z Lourdes, Zgromadzenia Sióstr św. Józefa Trzeciego Zakonu św. Franciszka, Zgromadzenia Sióstr Niepokalanej Maryi. Była to pierwsza pionierska praca. Od 1959 roku nie otrzymaliśmy żadnej pracy bibliograficznej poświęconej zakonom.

Poważną lukę wypełniła dopiero praca s. Marii Janiny Menżeńskiej CSFN², obejmująca zestaw bibliograficzny literatury Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu, w Polsce popularnie zwanymi nazaretankami. Pragnę obszernie poinformować o tym kompedium bibliograficznym, które ogromnie ułatwia prace badawcze historykom Kościoła i Polonii.

Siostra M. Menżeńska przez 20 lat była bibliotekarką Kolegium Najświętszej Rodziny w Filadelfii, brała czynny udział w pracach i spotkaniach bibliotekarzy na tematy bibliograficzne. Dla pracowników bibliotek opracowała poradnik o publikacjach polskich pt. *Literature, Publication and Libraries in Poland 1919—1970*, wydany przez Szkołę Bibliotekarstwa przy Columbia University w Nowym Jorku w 1972 roku. W przewodniku znajdujemy wykaz literatury polskiej wydanej w latach 1919—1970. W tym osobno wyodrębniony został okres okupacji hitlerowskiej 1939—1945. Bardzo szeroko omówiony został okres powojenny. W drugim dziele s. M. Menżeńska zestawia produkcję książek za lata 1919—1970. Dla porównania warto przytoczyć liczby: w 1918 r. w Polsce ukazało się 2 200 tytułów książek, w 1938 r. — 6 022, a w 1967 — 9 654 tytuły. Nowa era w ilości i wysokości nakładów przypada na

¹ Mary Tulia Doman CSSF, *Polish American Sisterhoods and their contribution to the Catholic Church in the U. S.*, Sacrum Poloniae Millennium 6 (1959) 371—612.

² Mary Jane Menżeńska CSFN, *Guide to Nazareth Literature 1873—1973*, Philadelphia Pa., 1975, Sisters of the Holy Family of Nazareth, s. XVII +263.

lata 1945—1970. Porównanie statystyczne produkcji książek w Polsce z innymi krajami kończy drugi rozdział, który ważny jest ze względów informacyjnych. Bibliotekarz amerykański otrzymał pełny obraz statystyczny.

Trzeci rozdział poświęcony został bibliotekom w Polsce w latach 1919—1970. Osobno autorka omówiła Bibliotekę Narodową w Warszawie, biblioteki uniwersyteckie, biblioteki szkolne, biblioteki miejskie i stowarzyszenia bibliotekarskie.

Na końcu poradnika autorka zamieściła bibliografię selektywną. Pozycja bardzo cenna dla czytelnika amerykańskiego.

Doświadczenia bibliotekarskie umożliwiły s. Menżeńskiej podjęcia się monumentalnej pracy nad bibliografią Zgromadzenia Sióstr Nazaretanek. Obecnie autorka pracuje nad katalogiem archiwum nazaretanek. Zmysł badawczy pozwolił jej odkryć wiele nieznanych i niepublikowanych źródeł do historii zgromadzenia.

Zgromadzenie Najświętszej Rodziny z Nazaretu zostało założone przez Matkę Franciszkę Siedliską w Rzymie, bowiem ze względu na zaborców nie mogło powstać w Polsce. Kiedy sytuacja polityczna uległa zmianie, Siedliska założyła domy w Polsce. Zgromadzenie jest zakonem żeńskim, polskim. Szybko rozwinęło się w Polsce, przetrwało dzielnie okres zagiędy w czasie II wojny światowej. W dziesięć lat po założeniu, w 1885 roku powstają pierwsze podwaliny domów w Stanach Zjednoczonych. W dalszych latach sama założycielka Matka Franciszka erygowała kilka klasztorów w USA. Zgromadzenie umiejętnie łączy życie modlitwy z aktywnym apostołstwem. Ma ponadto ogromny wkład w rozwój szkolnictwa, pracy szpitalnej i socjalnej. Obecnie w samych Stanach Zjednoczonych zgromadzenie posiada 4 prowincje. Klasztery sióstr znajdują się w Anglii, Australii, Francji, Irlandii, Peru, Polsce, Puerto Rico i Włoszech.

Poradnik zawiera pełny wykaz prac sióstr Świętej Rodziny z Nazaretu napisanych w ostatnich stu latach 1873—1973, jak i literaturę o zgromadzeniu. Historia przedsięwzięcia sięga roku 1971, kiedy autorka przygotowała wykaz bibliograficzny z czterech głównych gazet z Filadelfii na temat działalności kongregacji w archidiecezji Filadelfii. Następnie koncepcja została poszerzona na bibliografię adnotowaną obejmującą całe Stany Zjednoczone. W czerwcu 1972 roku z kolei dalsza koncepcja objęła literaturę całego zgromadzenia. By zebrać podstawowe informacje do pracy, autorka przesłała listy do każdego domu zakonnego i wybranych bibliotek w Anglii, Australii, Francji i Polsce. Z Polski otrzymała odpowiedź z Biblioteki Narodowej w Warszawie, z Biblioteki Uniwersyteckiej KUL i Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie.

Pierwszy szkic poradnika, przygotowany w 1973 roku, liczył 140 stron i został przesłany do wszystkich klasztorów zgromadzenia i do wybranych bibliotek w Stanach Zjednoczonych i poza granicami USA z prośbą o współpracę w przedsięwzięciu przez porównanie z katalogami bibliotek i poprawienie błędów oraz uzupełnienie.

Zadaniem i celem adnotowanej bibliografii literatury dotyczącej Zgromadzenia św. Rodziny z Nazaretu było zarejestrowanie wszystkich prac od pierwszej z dnia 1 października 1873 roku (petycji Matki Marii od Jezusa Dobrego Pasterza do papieża Piusa XI proszącej o błogosławieństwo dla nowo założonej wspólnoty) do prac opublikowanych w 1973 roku włącznie.

Swoistym zakresem bibliografia obejmuje wszystkie tomy literatury, książki, broszury, artykuły prasowe, prace doktorskie drukowane i rękopiśmienne, traktaty, prace badawcze, eseje, utwory muzyczne, dzieła sztuki, przemówienia, dramaty i wiersze, nagrania. Umieszczone zostały w poradniku kroniki zakonne, księgi rocznicowe parafii, w których pracują nazaretanki, publikacje działalności apostołskiej (gazetki szkolne, wiadomości i literatura zawarta w biuletynach, ulotki), które są tekstami źródłowymi dla historii zakonu.

We wstępie autorka zaznaczyła, że artykuły w prasie, pomimo, że są ważne jako pierwszorzędne źródło historyczne, ale są zbyt liczne i dlatego w bibliografii zostały pominięte. Nie zostały uwzględnione prace, które obecnie są niedostępne jak: *Bibliografia ogólna* s. Laurenty Grochowskiej; *Pisma Sióstr św. Rodziny z Nazaretu w Prowincji Niepokalanego Poczęcia NMP 1928—1953* s. Marii J. Menżeńskiej; *Bibliografia* s. Fides Tomkiewicz; *Bibliografia* s. M. Neomisii w „Sacrum Poloniae Millennium” i prace s. Florencji Tumasza *Twórcze prace o Matuchnie, Materiały do rękopisów o Matuchnie*. Pominięcie tych prac budzi poważne zastrzeżenie, gdyż w sumie wzbogaciłyby źródła bibliograficzne i powiększyłyby kompletność poradnika.

Każda pozycja posiada kolejny numer. Tytuły pominięte przez nieuwagę lub przekazane w późniejszym terminie otrzymały numer dziesiąty. Wszystkie części, podziały i szczegółowo rozdziały są zamieszczone według kolejności alfabetu (autorów lub tytułów). W pierwszej części bibliografii wpis jest według nazwiska siostry, po czym następuje imię zakonne. Referencje krzyżowe podane są we wszystkich wariantach. Jeżeli autor pisze anonimowo, a udało się na podstawie literatury odnaleźć właściwe nazwisko, wówczas w nawiasach kwadratowych zostało ono zamieszczone. Przy zmarłych autorach podane daty ramowe. W wypadku autorów należących do różnych zgromadzeń zakonnych, po nazwisku podany jest skrót zgromadzenia. Podano referencje krzyżowe dla prac cytowanych w pierwszej części lub w innych częściach pracy.

Ustalenie dat publikacji następowało według następujących kryteriów. Daty są podane na podstawie danych wewnętrznych lub otrzymane z dobrze poinformowanych źródeł i podane są w nawiasach kwadratowych. Jeżeli data jest przybliżona, umieszczony został pytańnik. Kiedy trudno było ustalić dokładny rok, dziesięciolecie, data podana jest przed myślnikiem wraz z pytańnikiem. Skrótury czasopism podane są według: *Union List of Serials* lub *U. A. Library of Congress Union Catalog*. Obie z tych prac referencyjnych znajdują się w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL. Przy pozycjach podaje autorka lokalację, w jakiej bibliotece można znaleźć pozycję.

Poradnik jako bibliografia adnotacyjna posiada krótkie notki informacyjne, które pochodzą od autorów i znajdują się w księgach referencyjnych lub napisane przez autorkę. Publikacje seryjne nazaretanek znajdują się na str. 205—217 i ułożone są alfabetycznie. Najnowszy tytuł jest używany jako główna pozycja, a referencje krzyżowe podane są dla innych tytułów. Każda pozycja zawiera pełny tytuł, datę pierwszego i ostatniego wydania, częstotliwość, miesiąc wydania i wydawcę, lokalizację i notkę informacyjną.

Gdy chodzi o zakres geograficzny (str. 146—181), literatura ułożona jest alfabetycznie według kontynentów i krajów, pod którymi występuje podział na miasta lub klasztory, jeśli jest ich więcej w danym mieście. Dla celów praktycznych klasztory zostały uszeregowane według parafii, przy których się znajdują, a nie według ich oficjalnych nazw, zatem klasztor nazaretanek przy parafii św. Wojciecha jest podany jako „Klasztor św. Wojciecha” zamiast „Klasztor Męki w Ogrójcu”, który jest oficjalnym tytułem.

Oddzielnie została wyodrębniona literatura poświęcona biografii założycielki Matki Franciszki Siedliskiej na str. 133—139. Wszystkie inne prace biograficzne na temat członkiń zakonu i osób blisko związanych z nazaretankami znalazły się na str. 182—194 w dziale biografii sióstr. Ten dział zawiera krótkie biografie znajdujące się w standardowych i specjalnych poradnikach biograficznych.

Bibliografia składa się z dwóch zasadniczych części, pierwsza zestawia druki napisane przez nazaretanki. Nazwiska ułożone są alfabetycznie. Ta część zawiera opis 1015 pozycji. Między innymi znajdują się tu prace sióstr: Andrejczyk M. Bernice, Banach M. Martina 1907—1971, Bonarska M. Nazareta 1890—1957, Czaplinska M. Eleonor, Czarniewicz M. Gloria, Dylewska M. de Chantal, Grochowska M. Laurentana,

Grodecka M. Reginella, Grzelak M. Veronica, Gumienna M. Catherine, Jastrzębska M. Irena, Karczewska M. Placide, Kaźmierczak M. Dolores, Kłos M. Callista, Konieczna M. Louis, Koschalke M. Patricia, Kościan M. Letancja 1927—1969, Kościuszko M. Helen, Kozubal M. Xavier, Krajewska M. Immolta, Kut M. Yeronica, Kużawa M. Grace, Lemańska M. Adeline, Leończak M. Anzelma, Leśniak M. Benedykta, Leszczyńska M. Eunice, Lewandowska M. Thedosette, Lubowidzka M. Gabriel 1847—1927, Lubowidzka M. Laurenta 1862—1942, Lubowidzka M. Rafaela 1849—1920, Machan M. Theophane 1894—1973, Malerska Marie de Lourdes, Markiewicz M. Christine, Melerska M. Liliösa, Menżeńska M. Jane, Netzel M. Therese, Niemet M. Conception, Niemiec M. Jude, Niewiarowska M. Świętosława, Niewola M. Ksawera, Nowakowska M. Olimpia, Pakowska M. Liguori 1883—1956, Pawełcka M. Modesta, Pencak, M. Agnes, Piotrowska M. Louisa, Pönichter M. Magdalena, Ruszkowska M. Theophame, Rutkowska M. Neomisia, Ryś M. Teresanta, Siedliska 1842—1902, Sikorska M. Margaret, Sperka M. Rita, Staczyńska M. Bożena 1883—1964, Strzałkowska M. Inez, Trochowska M. Euphrosine, Truss M. Leonore, Tomasz M. Florence, Wesiołowska M. Regis, Wiater M. Theosetta, Wierzbowska M. Edith, Woźniak M. Ladislas, Zacharewicz M. Florianne, Zdrojeska Mary de Lourdes.

Z wymienionych nazwisk jasno wynika, że są to polskie siostry, które wzbogacają nasze polonika zagraniczne. Rozprawy ich są z różnych dziedzin nauk teologicznych, humanistycznych i technicznych.

W rozdziale drugim znajduje się literatura na temat założycielki Zgromadzenia Sióstr Nazaretanek. Najpierw zestaw ogólnych bibliografii, następnie rocznice związane z założycielką, proces beatyfikacyjny, modlitwy i błagania beatyfikacyjne, podziękowania i łaski, biografie, dramaty, skecze, utwory o Siedliskiej, poezja, konferencje radiowe, przemówienia i homilie na temat Siedliskiej. W tym rozdziale znajduje się 214 pozycji.

W rozdziale trzecim uszeregowana jest literatura z zakresu historii Zgromadzenia Najświętszej Rodziny z Nazaretu. Wyodrębniono następujące działy: literatora ogólna, historia nazaretanek w poszczególnych krajach: Afryka; Australia: miasta Brisbane, Marayong—Sydney; Anglia: miasta Enfield, London, Pitsford; Austria: Wiedeń; Italia: Loreto, Rzym; Polska: Częstochowa. Grodno, Kraków, Warszawa; Stany Zjednoczone Ameryki: miasta Altoona, Pa., Ambler, Pa., Ansonia, Conn, Baltimore, Maryland, Brooklyn N. Y. — klasztor M. Boskiej Częstochowskiej, klasztor św. Cyryla i Metodego, klasztor św. Stanisława Kostki, Calumet City, Ill., Cambridge, Mass., Chester, Penn, Chicago, Ill. — klasztor św. Trójcy, klasztor św. Wojciecha, klasztor św. Anny, klasztor św. Jadwigi, klasztor św. Jacka, klasztor św. Jozafata, klasztor św. Władysława, szpital N. M. P. z Nazaretu, klasztor św. Michała Archaniola, Clayton, New Mexico, Cleveland, Ohio, Conshohocken Penn., Derby, Conn., Des Plaines, Ill. — prowincjałat Najśw. Serca Jezusa, szpital Świętej Rodziny, Elmhurst New York, Emsworth, Penn., Hato Rey, Puerto Rico, Mc Adoo, Penn., Mc Kees Rocks, Penn, Monroe, Conn.— prowincjałat Niepokalanego Serca Maryi, Montgomery, Alabama Neenah, Wisc., New Haven, Conn., Norwich, Conn., Paterson, New Jersey, Philadelphia, Penn., prowincjałat Niepokalanego Poczęcia N. M. P., Kolegium św. Rodziny, Akademia Nazaretanek, Szpital Nazaretanek, Klasztor św. Jadwigi, konwent św. Jana Kantego, konwent św. Katarzyny ze Sieny, konwent M. Bożej Częstochowskiej, konwent św. Stanisława, Pittsburg, Penn., prowincjałat św. Józefa, konwent św. Rodziny, konwent Instytutu św. Rodziny, konwent Niepokalanego Serca Maryi, Akademia Nazaretanek, Plantation, Florida, Riverhead New York, Seranton, Penn., Southampton, New York, Seranton, Penn., Southampton, New York, Springfield,

Mass., Throop, Penn., Tyler Texas, Utica, New York, Wading River, New York, Wichta Falls, wiceprowincja Najświętszego Serca, Szpital Betanii, Worcester, Mass.

W dziale literatury biograficznej wyszczególnione zostały dwa zagadnienia. W pierwszym zgromadzone zostało piśmiennictwo dotyczące męczeństwa sióstr w czasie okupacji hitlerowskiej — dla Komisji Historycznej ATK zajmującej się Kościołem katolickim na ziemiach Polski w czasie II wojny światowej bezcenna pomoc w postaci zebranej literatury dotyczącej nazaretanek. W drugiej części tego działu znajdujemy biografie sióstr ułożone alfabetycznie. Opisem biograficznym objęte zostały następujące siostry: Bednarska M. Celina, Błocka M. Marta, Budny M. Liliana, Dobbs M. Katarzyna, Dylewska M. de Chantal, Federowicz M. Róża, Grochowska M. Laurencja, Hoyle M. Terencja, Kłós M. Kallista, Kozubal M. Xawera, Krammer M. Immakulata, Kużawa M. Gracja, Lewandowska M. Teodozja, Łopata M. Aurelia, Lubowidzka M. Laurenta 1862—1942 (przełożona generalna 1902—1942), Machan M. Teofana 1894—1973, Marakowska M. Immolata, Mazur Izabela, Melerska M. Liliosa, Menżeńska M. Jane, Miś M. Lauretine, Okoń M. Hilaria, Pakowska M. Liguori 1883—1956, Przybyłowska M. Hiacynta, Rutkowska M. Neomisia (przełożona generalna 1959—1971), Saladyga M. Blanche, Samko M. Salvatore, Samluk M. Elizabeth, Siedlecka M. Bonosa, Sierpińska M. Stanisława, Staczyńska M. Bożena 1883—1964 (przełożona generalna 1946—1959), Synakowska M. Medarda (przełożona generalna 1971), Trochowska M. Eufrozyna, Tomasz M. Florencja, Wierzbowska M. Edyta, Wojtas M. Krzysztofa, Zacharewicz M. Floriana, Zdrojewska M. de Lourdes, Zendarska M. Alberta, Grzelak M. Weronika. Z zamieszczonych nazwisk jasno wynika, że do zgromadzenia nazaretanek należą głównie polskie siostry. Dlatego ten dział jest obitym źródłem dla przyszłej biografii polonijnej.

W czwartym rozdziale autorka umieściła ogólną literaturę na temat zakonu nazaretanek. Wyodrębniła w tym dziale: ogólną literaturę biograficzną, ascetyka — ogólne zagadnienia, medytacje, modlitewniki, direktoria, nekrologi. Osobno zestawione są wydawnictwa ciągle nazaretanek. Dla polonijnych badaczy przytaczam wykaz serii w języku polskim: *Fiat*, 1970, Kraków; *Gazetka* 1933—1959, Rzym; *Matka Maria od Pana Jezusa Dobrego Pasterzu* (Franciszka Siedliska) 1961—1963, Rzym; *Nazaret* 1927—1942, Rzym; *Nazaret* 1969, Warszawa; *Newsbulletin* 1954—1968, *Wiadomości z Prowincji Niepokalanego Poczęcia* 1954—1961, Philadelphia; *Newsbulletin* 1961—1968, Monroe; *Newsbulletin* 1958—1968, *Wiadomości z Prowincji św. Józefa* 1958—1959 Pittsburgh; *Newsletter* 1960—1970, *Wiadomości z Domu Generalnego i domów wchodzących w skład generalatu* 1965—1967, Rzym; *Newsletter* 1958—1969, *Wiadomości z Prowincji Najśw. Serca* 1958—1959; *Gazeta Nazaretańska Prowincji Najświętszego Serca* 1966—1967; *Patron* 1941 Brooklyn N. Y. Parish of St. Stanislaus Kostka; *Rocznik Szkoły Sióstr Nazaretanek w Pitsford* 1965, Pitsford; *Wiadomości z podróży przełożonej generalnej* 1960—1971, Rzym.

W dziale ogólnym znajdujemy jeszcze: jubileusze, powołania, literaturę budującą.

W następnym rozdziale literatura poświęcona jest życiu organizacyjnemu zakonu, a więc: regulaminy i zwyczaje, konstytucje, statuty, kapituły generalne i specjalne.

W szóstym i ostatnim rozdziale znalazła miejsce literatura tematyczna: chrześcijańska rodzina, wychowanie, szkolnictwo nazaretańskie, Święta Rodzina, szpitalnictwo, praca społeczna i charytatywna, praca duchowa.

Wartość bibliografii podnoszą liczne indeksy. Zestaw bibliotek uniwersyteckich i kolejalnych informuje, które pozycje znajdują się w danym zbiorze. Kwerendą objętych zostało 56 bibliotek. Najwięcej pozycji znajduje się na Ka-

tolickim Uniwersytecie w Waszyngtonie, następnie na Uniwersytecie św. Pawła w Chicago; Villanova University, Villanova, Pa.; Duguesne University, Pittsburgh, Pa.; Fordham University, Fordham, N.Y.; Notre Dame University, South Bend, Ind. Z polskich zbiorów poradnik objął swymi badaniami: Biblioteka ATK, Warszawa; Biblioteka Uniwersytecka KUL, Lublin; Biblioteka Jagiellońska, Kraków, Biblioteka, Warszawa; Biblioteka Uniwersytecka, Wrocław. Szkoła, że pominięto inne naukowe biblioteki kościelne.

Drugi indeks podaje alfabetycznie listę czasopism m.in. które weszły do bibliografii. W języku polskim uwzględnione zostały, czasopisma: „Biuletyn informacyjny. PostulATORSKI Ośrodek Studiów”, Rzym; „Chorągiew Marji”, Kraków; „Cześć świętych polskich”; „Duszpasterz polski za granicą”, Rzym; „Dzwonek częstochowski”, Częstochowa; „Głos kapłana”; „Głos Karmelu”, Kraków; „Gość niedzielny”; „Hejnał mariacki”, Warszawa; „Jasna Góra”, Doylestown, Pa.; „Kalendarz franciszkański”, Pułaski, Wies.; „Kalendarz Głosu Karmelu”, Kalisz; „Lud katolicki”; „Marianum w służbie”, North Wales; „Miesięcznik franciszkański”, Wis.; „Misje Katolickie”, Kraków; „Myśl społeczna”, Warszawa; „Nasz przyjaciel”, Kenya; „Nasza rodzina”, Paryż; „Polacy za granicą”, Warszawa; „Polonista”, Warszawa; „Posłaniec Serca Jezusa”, Chicago; „Problemy Polonii zagranicznej”, Warszawa; „Przegląd historyczno-oświatowy”, Warszawa; „Przegląd katolicki”, Milwaukee, Wis.; „Przegląd polsko-amerykański”, Milwaukee, Wis.; „Przegląd powszechny”, Kraków; „Przewodnik katolicki”, Poznań; „Roczniki katolickie”, Poznań; „Roczniki teologiczno-kanoniczne”; „Rycerz Niepokalanej”; „Siewca prawdy”; „Sodalis Marianus”, Londyn; „Sodalis Polonia”, Orchard Lake; „Tygodnik katolicki”, Gorzów; „Tygodnik polski”, Londyn; „Tygodnik powszechny”, Kraków; „W służbie miłosierdzia bliźniego”; „Wiadomości z archidiecezji warszawskiej”, Warszawa; „Wiadomości katolickie”, Warszawa; „Wychowanie ojczyście”, Londyn; „Życie katolickie”. Z przeglądu czasopism wynika, że autorka nie uwzględniła szeregu periodyków wydawanych w kraju, a podejmujących problematykę nazaretąńską. Właściwie ujęte zostały zasadnicze i reprezentatywne czasopisma, lecz drugie wydanie bibliografii powinno uwzględnić szerszy zasięg.

W dalszym indeksie podana jest bibliografia selektywna, która zawiera literaturę kongregacji nazaretanek. To zestawienie spełnia swoją rolę, informując czytelnika o najważniejszej i ogólnej literaturze.

Alfabetyczny indeks rzeczowy, nazwisk, nazw geograficznych, uzupełnia cenne wydawnictwo. Dołączone zostały symbole wszystkich klasztorów w świecie. Obok dokładne adresy spełniające również rolę usługową.

Dla historyków polonijnych, Kościoła i zakonów poradnik bibliograficzny spełnia wprost nieocenioną rolę. Otrzymaliśmy dodatkowe źródło dla badań nad polonikami zagranicznymi. Należałoby życzyć, aby praca dokumentacyjna była kontynuowana i aby inne zgromadzenia polonijne podjęły podobną inicjatywę. Wzór i pierwszy krok uczyniła s. Menzeńska. Zmudny trud często niedoceniany bibliografa, bibliotekarki i archiwistki s. Menzeńskiej godny jest najwyższych pochwał i naśladownictwa. Skarbiec osiągnięć polskich zakonów powiększył się przez opracowanie tegoż przewodnika bibliograficznego.